

зури, як стверджує Ю.О. Пічугіна, є контроль за інформаційними потоками в суспільстві [5].

Отже, захист суспільної моралі в інформаційній сфері ґрунтується на: загальноправових принципах: верховенства права; принципі поваги до прав, свобод, честі та гідності людини; гуманізму; спеціальних принципах: принцип заборони цензури; невтручання органів державної влади і місцевого самоврядування у діяльність засобів масової інформації та суб'єктів підприємницької діяльності поза межами, визначеними законодавством; створення умов для здійснення саморегулювання у дотриманні законодавства про захист суспільної моралі; поваги до прав споживачів та ненав'язування їм будь-якої інформаційної продукції; неприпустимості зловживання свободою діяльності засобів масової інформації.

1. Смирнов О.В. Основные принципы советского трудового права. – М.: Юрид. лит., 1977. С. 5–33.

2. Алексеев С.С. Общая теория права: учебник. М.: ТК Велби, Изд-во «Прспект», 2008. 576 с.

3. Гражданское право : учебник для вузов. Часть первая; под общ. ред. Т.И. Илларионовой и др. М.: НОРМА-ИНФРА, 1998. С. 186.

4. Елизаров В.Г. Свобода массовой информации в Российской Федерации: конституционные основы и правовые ограничения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 2002. 21 с.

5. Пічугіна Ю.О. Системна методологія вивчення цензури в комунікаційних каналах // Соціальні комунікації. 2012. Вип. 36. С. 123–131.

Наливайко Лариса Романівна,
проректор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
віце-президент Всеукраїнської громадської організації
«Асоціація українських правників»,
доктор юридичних наук, професор,
академік Академії наук вищої освіти України,
заслужений юрист України

Олійник Віктор Миколайович,
суддя Дніпропетровського
окружного адміністративного суду

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Активізація демократичних трансформацій, що почалися у світі наприкінці ХХ ст. та набирають ще більших обертів у ХХІ ст., спрямовані на забезпечення прав і свобод людини й громадянина, формування якісно нових ринкових відносин, розвитку політичної, соціально-економічної, духовної та

культурної сфер суспільства, транспарентності органів публічної влади. Гарантування захисту та неухильного дотримання прав людини передбачає у тому числі ефективну, незалежну та відкритую діяльність органів судової влади. Органам судової влади відводиться центральне місце у правозахисному механізмі. Судова влада має системоутворюючий характер, адже виступає регулятором життєдіяльності держави та суспільства, їх розвитку та єдності.

Вітчизняні та зарубіжні науковці продовжують звертатися до тематики формування справедливого та неупередженого правосуддя на регіональному, загальнодержавному та міжнародному рівнях; науковими доробками забезпечена проблематика розвитку інститутів громадянського суспільства як фундаменту становлення відкритої держави. Проте дискусії сучасних дослідників на тему діяльності суду та розвитку громадянського суспільства, враховуючи погляди мислителів різних епох, що здійснили фундаментальний вплив на становлення науки та суспільства, сьогодні ще більше загострюються, оскільки виникає термінова потреба у пошуку новітніх та вдосконаленні існуючих шляхів взаємодії вказаних суб'єктів. Недостатність комплексних загальноправових розвідок проблематики взаємодії органів судової влади та інститутів громадянського суспільства унеможлиблює ефективний розвиток цього процесу.

У зв'язку цим значної уваги державних та громадських діячів, експертів тощо вимагають питання взаємодії органів судової влади та інститутів громадянського суспільства в межах юридичної доктрини, й особливо з позицій науки теорії держави і права.

Перш за все слід відзначити дослідження, присвячені питанням взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. Їх здійснювали В. Авер'янов, О. Бабінова, Ю. Битяк, В. Головій, А. Закалюк, М. Козюбра, В. Кравчук, О. Крутій, М. Лашкіна, В. Надрага, Н. Нижник, Р. Ромашов, О. Святоцький, С. Степаненко, С. Тимченко та ін. Звернення до цих робіт має важливе значення, оскільки, наприклад, вивчення форм взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства можуть стати основою для дослідження форм комунікації суду та громадськості.

Безпосередньо дисертаційні та монографічні роботи в межах юридичної науки проблемі взаємодії органів судової влади та інститутів громадянського суспільства присвятили такі дослідники, як М. Вільгушинський, П. Каблак та ін. [1-3]; з позицій політології цю проблематику розглянуто Л. Вінокуровою [4]. Окремо слід відзначити дослідження, в яких частково приділялася увага вказаному питанню [5; 6; 7]. Опрацювавши науково-дослідні роботи з питань взаємодії органів судової влади та інститутів громадянського суспільства, потрібно констатувати, що комплексні дослідження з цієї проблематики майже не здійснювалися з позицій науки теорії держави і права. Відсутність комплексних теоретико-правових досліджень питань комунікації суду та громадськості суттєво збіднює вітчизняну правову доктрину та потребує заповнення цієї прогалини.

Так, вивчаючи проблематику правового статусу суду, важливим є акцен-

тування уваги Д. Бароніним на характеристиці взаємовідносин суду й суспільства [5, с. 163–174]. На думку дослідника, комунікативна взаємодія суду й суспільства спрямована на: доведення до відома суду змісту соціального очікування від його діяльності, потреб соціуму щодо ефективного механізму захисту прав та інтересів його членів; формування в останніх позитивної оцінки діяльності суду, її схвалення й підтримки, суспільної довіри до цього інституту, забезпечення легітимності інституту суду. Вибір комунікаційного каналу залежатиме від змісту інформації, яку суд планує надати, й від конкретних її адресатів. Це можуть бути свої комунікаційні медіа-канали суду – власний веб-сайт, рубрика в місцевій пресі, блоги, сторінки в соціальних мережах, інформаційні стенд і кіоск тощо, а також комунікаційні канали загального користування – інтернет-форуми, прес-конференції, інтерв'ю [5, с. 163–174].

М. Вільгушинським проведено комплексне системне дослідження питань взаємовідносин судів загальної юрисдикції із суб'єктами владних повноважень та громадськістю крізь призму предмета адміністративно-правового та інших способів правового регулювання [7]. Вченим визначено форми та зміст взаємовідносин судів загальної юрисдикції з громадськістю; розкрито сутність громадського контролю як особливої форми взаємовідносин судів загальної юрисдикції з громадськістю; надано пропозиції щодо удосконалення інституту взаємовідносин судів загальної юрисдикції із громадськістю тощо.

М. Вільгушинський вважає, що взаємовідносини судів загальної юрисдикції з громадськістю ґрунтуються на принципах належного врядування, тобто вихідних засадах спілкування суб'єктів реалізації публічної влади, представлених у цьому разі судами загальної юрисдикції, що діють у позапроцесуальній формі, та приватними особами. До принципів належного врядування, на яких засновані взаємовідносини судів загальної юрисдикції та громадськості, автором віднесено: принцип участі у прийнятті рішення, принцип прозорості (відкритості), принцип підзвітності, принцип ефективності [1, с. 328]. Вважаємо, що нині дослідження принципів взаємодії органів судової влади та інститутів громадянського суспільства вимагає особливої уваги.

У свою чергу П. Каблак наголошує, що налагодження конструктивних взаємовідносин, гармонійна взаємодія владних структур з громадськістю можлива лише в умовах розвинутого громадянського суспільства, яке передбачає 1) здатність людей до солідарності, до інтеграції у громаду, їх «зрілість» та ініціативність; 2) наявність достатньої мережі громадських об'єднань, через які реалізуються особисті ініціативи та які виступають посередниками у взаємовідносинах держави, в тому числі судової влади, і громадянського суспільства; 3) наявність незалежних та політично незаангажованих ЗМІ; 4) можливість брати участь в удосконаленні функціонування судової влади, в першу чергу, шляхом здійснення громадського контролю [3, с. 176–177].

У демократичних суспільствах саме на правосуддя покладається завдання контролю за виконанням чинного законодавства, гарантування дотримання

прав кожної людини [8, с. 4]. Проте діяльність суду також потребує контролю як з боку органів державної влади, так і з боку громадянського суспільства.

С. Прилуцький констатує, що держава та громадянське суспільство підпорядковані діалектичному закону єдності та боротьби протилежностей. Як громадянське суспільство не може існувати без охоронного, примусового та карального механізму держави, так і держава не може існувати без рушійного потенціалу вільного суспільства. Історія людства наочно свідчить, що лише після ефективного збалансування та створення дієвих механізмів взаємного контролю між державою і суспільством зароджуються умови для формування соціальної та правової держави із демократичним конституційним ладом. Вчений вважає, що передусім через громадський контроль у формах безпосередньої участі представників суспільства при здійсненні правосуддя, правозахисної діяльності адвокатури як самостійного інституту громадянського суспільства у механізмі судочинства, відкритості процесу правосуддя (гласність та відкритість судочинства), доступності ЗМІ до судової інформації та її об'єктивного висвітлення може реалізуватися компроміс між державою та громадянським суспільством у питаннях організації судової влади та здійснення правосуддя [7, с. 384–385].

Громадський контроль за діяльністю судів загальної юрисдикції виконує подвійну роль. З одного боку, завдяки йому підвищується рівень поінформованості суб'єктів державного контролю про діяльність судів загальної юрисдикції, а з іншого, він надає громадськості можливість самостійно впливати на функціонування судів шляхом звернення до них із відповідними пропозиціями та рекомендаціями [2]. Тож на сучасному етапі не меншої уваги потребує дослідження питання громадського контролю за діяльністю органів судової влади.

Таким чином, підводячи підсумки, необхідно зауважити, що проблеми комунікації та співробітництва органів судової влади та інститутів громадянського суспільства вивчалися переважно в межах наук адміністративного права та судоустрою. Не применшуючи значення існуючих досліджень, відзначимо, що більшість наявних розробок проблеми взаємодії суду та громадськості мають галузевий, здебільшого фрагментарний характер та проводилися другорядно до головного вектора пізнання, спрямованого на розв'язання інших теоретичних завдань. З метою вироблення цілісної та фундаментальної доктрини, формування концептуального бачення на сучасному етапі науковцям важливо звернутися до ґрунтовного опрацювання цієї проблематики з позицій загальної теорії держави і права.

На сучасному етапі актуалізуються теоретико-правові питання інтегрування інститутів громадянського суспільства до формування і зміцнення органів судової влади. В ефективній комунікації зацікавлені як органи судової влади, так й інститути громадянського суспільства, тож обидві сторони мають проявляти ініціативу у пошукові механізмів їх співпраці. Нині увага громадськості має концентруватися на напрацюванні механізмів співробітництва з органами судової влади. Занадто велика зосередженість суспільства на негативних проявах системи судової влади чи на окремих її представниках відволікає громадськість від вирішення важливих питань. Лише цілеспрямо-

вана та узгоджена співпраця влади, науковців, практиків, громадськості сприятиме ефективній комунікації органів судової влади та громадськості.

1. Вільгушинський М.Й. Суди загальної юрисдикції у системі взаємовідносин із суб'єктами владних повноважень та громадськістю: дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2013. 394 с.
2. Вільгушинський М.Й. Суди загальної юрисдикції як суб'єкти соціальної взаємодії: адміністративно-правове дослідження: монографія. Київ: Поліграф. центр «Київський університет», 2013. 415 с.
3. Каблак П.І. Взаємовідносини судової влади та громадськості (правові і організаційні аспекти): дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2015. 211 с.
4. Вінокурова Л.В. Судова влада у взаємодії громадянського суспільства та держави: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2009. 20 с.
5. Баронін Д.Б. Правовий статус суду в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 201 с.
6. Прилуцький С.В. Вступ до теорії судової влади (Суспільство. Правосуддя. Держава): монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН, 2012. 317 с.
7. Прилуцький С.В. Судова влада в умовах формування громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ., 2013. 448 с.
8. Суховій М.М. Правовий статус інституту судової влади у контексті судово-правової реформи в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2012. 240 с.

Буканов Григорій Миколайович,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права
Запорізького національного
технічного університету,
кандидат політичних наук, доцент

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ

Система суб'єктів адміністративної юрисдикції в Україні – це передбачена законом сукупність адміністративно-юрисдикційних органів і посадових осіб, що мають спільну мету, взаємозв'язок, внутрішню єдність та самостійність в реалізації свого правового статусу у сфері державного управління, який виступає невід'ємним компонентом у системі складових елементів апарату Української держави та місцевого самоврядування.

Специфіка такої системи обумовлена деякими факторами. Найважливішими, від яких найбільше залежить її стан, є:

- а) модель управління державою і суспільством, яка склалася на відповідному етапі розвитку;
- б) будова і розміри державного апарату, що обмежує загальне збільшення системи суб'єктів до певної межі;
- в) рівень розвитку економіки, соціально-культурної сфери, форма державного устрою, стан органів правопорядку тощо.